O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

ZAMONAVIY INNOVATSION TADQIQOTLARNING DOLZARB MUAMMOLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI: YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR

mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami

(2024-yil 17-18-may)

(2-qism)

JIZZAX-2024

“Zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari: yechimlar va istiqbollar” mavzusidagi Respublika ilmiy-texnik anjuman materiallari to‘plami – Jizzax: O‘zMU Jizzax filiali, 2024-yil 17-18-may. 461-bet.

Respublika miqyosidagi ilmiy-texnik anjuman materiallarida zamonaviy innovatsion tadqiqotlarning dolzarb muammolari va rivojlanish tendensiyalari sohasidagi innovatsion tadqiqotlar aks etgan.

Globallashuv sharoitida davlatimizni yanada barqaror va jadal sur’atlar bilan rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan islohotlar samarasini yaxshilash sohasidagi ilmiy-tadqiqot ishlariga alohida e’tibor qaratilgan. Zero iqtisodiyotning, ijtimoiy sohalarni qamrab olgan modernizatsiya jarayonlari, hayotning barcha sohalarini liberallashtirishni talab qilmoqda.

Ushbu ilmiy ma’ruza tezislari to‘plamida mamlakatimiz va xorijlik turli yo‘nalishlarda faoliyat olib borayotgan mutaxassislar, olimlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy tadqiqot institutlari va markazlarining ilmiy xodimlari, tadqiqotchilari, magistr va talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlari natijalari mujassamlashgan.

Mas’ul muharrirlar: DSc.prof. Turakulov O.X., PhD. O‘ralov A.I.

Tahrir hay’ati a’zolari: p.f.d.(DSc), prof. Turakulov O.X., b.f.f.d. (PhD) O‘ralov A.I., t.f.f.d.(PhD), dotsent Abdumalikov A.A., t.f.n., dots. Baboyev A.M., t.f.f.d.(PhD), dots. Abduraxmanov R.A., p.f.f.d.(PhD) Eshankulov B.S., p.f.n., dots. Alimov N.N., p.f.f.d.(PhD), dotsent Alibayev S.X., p.f.f.d. (PhD) Halimov O‘.H., p.f.f.d.(PhD), dotsent Karshiyev A.A., f.f.f.d.(PhD), dotsent Sindorov L.K., t.f.f.d. (PhD), dotsent Nasirov B.U., b.f.f.d. (PhD), dotsent Mustafaqulov M.A., f.f.f.d. (PhD) Alibekov D.A.., f-m.f.f.d. (PhD) Sharipov X.F., ps.f.f.d.(PhD) Norbekova B.Sh., i.f.n., dots. Tsoy M.P., Qayumov O.A., Jo‘rayev M.M.

Mazkur to‘plamga kiritilgan ma’ruza tezislarining mazmuni, undagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligi hamda tanqidiy fikr-mulohazalar, keltirilgan takliflarga mualliflarning o‘zlari mas’uldirlar.

5. . Fan, Yusun.: Base on Workflow Management Technology. Beijin:Tsinghua University Press, **32**, (2001)

6. Chen, Hong-na, Zu, Xu, Zhou, Feng: On the Developing Situation, Research Content and Trend of Workflow Technology. Journal of Chongqing Instiute of Technology. **20(2)**, 65-69 (2006)

7. Li, Zhao, Qing, Li, Farong, Zhong: A Visual Modeling Framework of Workflow Systems Based on CCS. Semantics, Knowledge and Grid. Fifth International Conference. pp. 200-207 (2009)

SAFARI TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY TAJRIBA

Ro‘ziyev Bobir Akramovich
Qarshi davlat universiteti tayanch doktoranti
ruzievb053@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola safari turizmini rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajriba va uning yovvoyi tabiat turizmi sektorini rivojlantirishga intilayotgan rivojlanayotgan bozorlarga ta'sirini o'rganadi.

Kalit so‘zlar: Safari, Sharqiy Afrika, UNWTO, Wildernessdan TUI Group, Thomas Cook Group, TUI Group, Beyond, Rotshild, Serengeti, Masai Mara, Kruger.

"Safari" - bu suahili tilida sayohat qilish uchun Sharqiy Afrika atamasi. Bu so'z mustamlaka davridagi yevropalik ovchilar va kashfiyotchilarning Afrika cho'l hududlaridagi sarguzashtlarini tasvirlash orqali kelib chiqqan. Bugungi kunda u odatda yovvoyi tabiatni suratga olish, barqaror turizm va Afrika merosining bir qismi bo'lgan an'anaviy ovchilik sarguzashtlari bilan bog'liq va hayajonli sayohat tajribasini izlayotgan sayohatchilar uchun eng yaxshi tanlovdir.

Safari turizmi bozori 2023 yilda sezilarli o'sish bilan 36,8 milliard dollarga baholandi va 2033 yilga kelib 69,9 milliard dollarga yetishi kutilmoqda . Jahonda sayyohlik va dam olish turistlariga bo'lgan talab bozorni kuchaytirdi.[3]

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Jahon sayyohlik tashkiloti (UNWTO) ma’lumotlariga ko‘ra, 2022-yilning so‘nggi o‘n yilligiga nisbatan xalqaro turizm 2023-yilda ikki baravar ko‘paygan. Bundan tashqari, 2023-yilning birinchi choragida xalqaro turistik sayohatlar pandemiyadan oldingi darajaga nisbatan 80 foizga oshgan. Dastlabki uch oyda 235 million sayyoh xalqaro miqyosda sayohat qilgani taxmin qilinmoqda va 2022-yilning xuddi shu prognoz davrida bu raqam ikki barobardan ko‘proqqa oshgan. 2022-yil uchun yangi ma’lumotlarga ko‘ra, o‘tgan yili 960 milliondan ortiq kishi sayohat qilganini ko‘rsatadi. Pandemiyadan oldingi raqamlarning 2/3 qismi (66%) ko'paygan.[4]

Tadqiqot ishining maqsadi xorijda muvaffaqiyatli safari turizmi tajribalari misollarini tahlil qilish va ularning muvaffaqiyatiga hissa qo'shadigan asosiy omillarni aniqlash.

Tadqiqot ishining metodologiyasi turli mamlakatlardan bir nechta muvaffaqiyatli safari turizmi loyihalarini tanlash va ularning rivojlanishi, faoliyati va ta'sirini tahlil qilish.

Tadqiqotning adabiyotlar tahlili Safari turizmi va barqaror turizm amaliyoti bilan bog'liq akademik nashrlarni, sanoat hisobotlarini va amaliy tadqiqotlarni o'rganish.

Safari turizm bozoridagi ulush tahlili: Safari turizmining dinamik landshaftida asosiy ishtirokchilar bozor tendentsiyalari va mijozlar tajribasini shakllantiradilar. Wildernessdan TUI Groupgacha bo'lgan ushbu kompaniyalarning har biri sektorga alohida strategiya va ta'sir ko'rsatadi.

Eksklyuziv va hashamatli tajribalari bilan mashhur bo'lgan Wilderness va Singita ekologik toza va barqaror amaliyotda yuqori standartlarni o'rnatdi. Ularning premium provayderlar sifatida strategik joylashuvi barqaror hashamat sari bozor tendentsiyalariga ta'sir qiluvchi o'ziga xos, yuqori xarajatli mijozlarni jalb qiladi.

Thomas Cook Group va TUI Group o'zlarining ulkan resurslari va global miqyosda bozor ulushi bo'yicha ustunlik qiladi. Ularning keng doiradagi takliflari va strategik hamkorliklari ularga byudjetdan hashamatgacha bo'lgan turli xil mijozlar bazasini qondirishga imkon beradi va bu safari turizmini kengroq auditoriya uchun ochiq qiladi.

O'zining buyurtma va tabiatni muhofaza qilishga qaratilgan tajribalari bilan mashhur &Beyond va Rotshild Safarilari mas'uliyatli turizmni rivojlantirish orqali bozorga ta'sir qiladi. Ularning shaxsiy sayohatlar va tabiatni muhofaza qilish harakatlariga e'tibori atrof-muhitga e'tiborli sayohatchilar bilan rezonans beradi.

Yaqin Sharq va Afrika biologik xilma-xilligi, xilma-xil ekotizimlari va noyob madaniy merosi tufayli safari turizmi bozorining 50,30% dominant ulushiga ega. Afrika, ayniqsa, Serengeti, Masai Mara va Kruger milliy bog'i kabi ajoyib joylar bilan mashhur - keng landshaftlari, shuningdek, katta beshlik (sher, bufalo leopard leopard karkidonlari) yovvoyi tabiati o'z muhitida tabiiy ravishda birga yashaydi, bu esa butun dunyodan tashrif buyuruvchilarni jalb qiladi. Bundan tashqari, ushbu mintaqaning yovvoyi tabiatni muhofaza qilish va barqaror turizm amaliyotini rag'batlantirish borasidagi sa'y-harakatlari ham ushbu bozor ulushini oshirishga katta hissa qo'shadi. Yaqin Sharq va Afrika bozorining dinamikasi sayyohlik infratuzilmasining o'sishi bilan belgilanadi, masalan, hashamatli mehmonxonalar va tajribani oshiruvchi ekskursiyalar. Yovvoyi tabiatni asrash va turizmni rag‘batlantirishga qaratilgan hukumat tashabbuslari va xalqaro hamkorlik ham bozor dinamikasiga katta ta’sir ko‘rsatadi, shu bilan birga boy madaniyat va sarguzashtli sayohat yo‘nalishlari haqiqiy tajriba izlayotgan sayohatchilarni jalb qiladi.[5]

Yevropa safari turizm bozori kengayib bormoqda, bu esa iste'molchilarning sarguzasht va ochiq havoda tajribaga bo'lgan istagini oshirishi bilan bog'liq. Yevropalik sayyohlar sayohat qilish uchun Yaqin Sharq va Afrikaga sayohat qilishni tobora ko'proq qidirmoqda. Bundan tashqari, ushbu bozor mukammal havo aloqasi, shuningdek, mas'uliyatli va barqaror turizm amaliyotiga e'tibor qaratadigan sayyohlik kompaniyalari o'rtasidagi kuchli hamkorlikka ega.

Safari buyurtmalarining 63% dan ortig'i 2022 yilda AQShdan kelgan va bu Amerikani dunyodagi eng safari sevuvchi davlatga aylantirgan. Safari sayohati uchun

Shimoliy Amerika sayyohlik bozori unutilmas va noyob tajribalarni xohlaydigan odamlarning ko'payishi tufayli tez kengaymoqda. Bu bozorni rivojlanayotgan turizm sanoati va ixtiyoriy daromadi yuqori aholi qo'llab-quvvatlaydi; Shimoliy Amerika sayohatchilarining tabiatni muhofaza qilish, yovvoyi tabiatni tomosha qilish va madaniy tadbirlarga bo'lgan qiziqishi Afrika, Yaqin Sharq va Afrika bo'ylab talabni sezilarli darajada oshiradi.

Yovvoyi tabiatni muhofaza qilish, infratuzilmani rivojlantirish va reklama kampaniyalarida hukumat va xususiy sektorning birgalikdagi sa'y-harakatlari safari turizm bozorini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. E'tiborga molik misol - Afrika Parklari NNT tomonidan Janubiy Sudanda 200 000 km² maydonni qamrab olgan keng ko'lamli tabiatni muhofaza qilish loyihasi. Ushbu tashabbuslar nafaqat turistik tajribani yaxshilaydi, balki barqaror turizm amaliyotini qo'llab-quvvatlaydi. Tabiatni muhofaza qilish va turizmni rivojlantirishni birlashtirgan ushbu yaxlit yondashuv safari turizm bozorining uzoq muddatli o'sishi va yashovchanligi uchun zarur bo'lib, bir vaqtning o'zida atrof-muhitni muhofaza qilish va iqtisodiy foyda keltiradi.

Ijtimoiy media va raqamli platformalarning ta'siri safari turizm bozorini sezilarli darajada shakllantirmoqda. Sayohatchilarning 75 foizi maqsad tanlashda ijtimoiy media ta'sirida bo'lganligi sababli, Instagram va Facebook kabi platformalar safari tajribasining ko'rinishi va jozibadorligini oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bundan tashqari, onlayn bronlash platformalari va virtual sayohatlar orqali kirishning ortishi bozor o'sishini yanada rag'batlantiradi. Sarguzashtlar paketlari tobora ommalashib bormoqda, bu sayyohlarga yovvoyi tabiat va tegmagan landshaftlar bilan hayajonli uchrashuvlarni taklif qiladi. Ushbu raqamli aloqa, ayniqsa yosh avlodlar orasida keng tarqalgan bo'lib, bozorning asosiy haydovchisi bo'lib, uning qamrovi va jozibadorligini doimiy ravishda oshirib borishi kutilmoqda.

2023-yil may oyida &Beyond Janubiy Afrikaning KwaZulu Natal shahridagi Phinda xususiy o‘yin qo‘riqxonasida joylashgan o‘zining Phinda Forest Lodgesining yangilanishini e’lon qildi. Uning nozik ekotizimidagi uzilishlarni minimallashtirish uchun ta'mirlash rejalari to'liq qayta qurishdan ko'ra mavjud tuzilmalardan foydalanadi. Bu zamonaviy dizayn xususiyatlarini qo'shish bilan birga ularning "Zulu Zen" dizaynini saqlab qolish imkonini beradi.

2023-yil aprel oyida Wilderness Botsvanadagi Mbabe konsessiyasida Okavango deltasi va Chobe milliy bog'i orasidagi 124 000 akr maydonni egallagan Wilderness Mokete chodirli lagerining ishga tushirilishini e'lon qildi. Bu uzoq vohada yovvoyi tabiatning turli shakllari, masalan, buyvollar, fillar, sirtlonlar va hatto sherlar yashaydi; Bu lagerni o'z mintaqasi bilan ajralib turadi.

2023-yil aprel oyida Singita yozgi mehmonlar uchun maxsus moslashtirilgan kurort tajribalarini o‘z ichiga oluvchi eng so‘nggi sog‘lomlashtirish modelini “Butunlik” deb e’lon qildi. Singita Sabi Sand plyajida oyoq skrablarini jonlantirish uchun daryo qirg'og'i qumi kabi mahalliy mahsulotlardan foydalaniladi; mehmonlar turar joy va lagerlarda ko'proq o'simlikka asoslangan variantlarni kutishlari mumkin; Mara daryosi chodirli lageri ta'mirlanadi va o'zining yangi uslubi bilan qayta ishga tushiriladi.[6]

Xulosa qilganda ko'pgina sayohatchilar safari turizmiga moyil, chunki u konservativ harakatlarni qo'llab-quvvatlaydi. Bu sayyohlarni tabiiy muhitga yaqinlashtirdi, shuningdek, hayvonlar va ularning atrofini muhofaza qilish talablari haqida tushuncha hosil qildi. Turizm va sayohatga bo'lgan talab tufayli talab tez o'sib boradi, bu kelgusi yillarda bozorning kengayishini oshiradi. Bundan tashqari, safari sayyohlik bozorining hashamatli segmenti ham sarguzasht, ham qulaylik izlayotgan aqlli sayohatchilarga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Ro‘Ziyev, Bobir Akramovich, & Temirova, Layloxon Alisher Qizi (2023). QASHQADARYO VILOYATIDA SAFARI TURIZMINI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 24 , 213-217.

2. Ruziyev Bobir,Temirova Laylokhan, & Ruziyev Bobir,Temirova Laylokhan. (2024). EXPLORING THE SPECIFIC CHARACTERISTICS AND DEVELOPMENT TRENDS OF SAFARI TOURISM. International Multidisciplinary Journal for Research & Development, 11(03).

3.https://www.globenewswire.com/newsrelease/2024/01/15/2809033/0/en/Safari-Tourism-Market-to-Grow-at-6-8-CAGR-Expected-to-Reach-USD-69-9-Bn-by-2033-Marketresearch-biz-Report.html

4.https://www.unwto.org/news/international-tourism-to-end-2023-close-to-90-of-pre-pandemic-levels

5.https://marketresearch.biz/purchase-report/?report_id=42691

6.https://www.linkedin.com/company/marketresearch-biz/

KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA KLASTERLARNING O‘RNI

Sagiyeva Moldir Orazbay qizi
Qoraqalpoq davlat universiteti tayanch doktoranti
Ajibaeva Marjangul Kalbaevna
Biznes va tadbirkorlik Oliy maktabi magistranti
sagieva1191@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish uchun zarur vosita sifatida klasterli yondashuv taklif etiladi. Shuningdek, Qoraqalpog’iston Respublikasida kichik biznes va tadbirkorlikning hududiy iqtisodiyotdagi o’rni aniqlangan.

Kalit so‘zlar: klaster, kichik biznes, tadbirkorlik, kichik biznesni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash.

Zamonaviy iqtisodiyotda kichik biznes va tadbirkorlikning ahamiyati barqaror kuchayish tendentsiyasi kuzatilmoqda. Sof raqobat muhitini yaratish, innovatsion faoliyatni qo’llab-quvvatlash, aholi bandligini ta’minlash, ijtimoiy tengsizlikni